

– et aktuelt læremiddel
i tidsskriftform

NORSKnytt

ISSN 0801 5368

- Djupnelæring
- Fagfornyng
- Litteraturfokus
- Ungdomslitteratur
- Novelleopplegg

- Apertium
- Nynorskjuks
- Novellekatalog
- Mobbing
- Tradisjon vs modernisering
- Studieark

REDAKTØR: TONJE NØRINGSET BJORDAL

Kva er Norsknytt?

Norsknytt er eit læremiddel i tidsskriftformat, særleg mynta på norsklærarar i ungdomsskulen. Eit overordna mål for tidsskriftet er å tilby lærarar kopieringsoriginalar, praktiske undervisningstips og fagleg oppdatering. Norsknytt ønsker å gi liv og variasjon til norskundervisninga.

Norsknytt blei starta opp av norsklæraren Jon Hildrum i Namsos i 1976. Nord-Trøndelag fylkeskommune finansierte i ei lengre periode utgjevinga av Norsknytt, for å sikre at tidsskriftet blei tilgjengeleg for alle ungdomsskulane i Nord-Trøndelag. Seinare har tidsskriftet spreidd seg til resten av landet.

Alle tekstane i Norsknytt er omfatta av opphavsrett, men lærarar kan fritt kopiere alt stoff som er tilrettelagt for elevar.

Sidan oppstarten har Norsknytt hatt to redaktørar. Norsklærar Jon Hildrum var redaktør frå 1976 til 2006. Norsklærar Øystein Jetne var redaktør frå 2007 til 2016. Norsklærar Tonje Nøringset Bjordal er redaktør frå 2016.

Vil du abonnere?

Eit årsabonnement (fire nummer per år) kostar 695,- kroner. Bestillinga kan sendast til:

Norsknytt
Postboks 303
7601 LEVANGER

eller:

post@norsknytt.no

Bidragstytarar i dette nummeret:

Øystein Jetne
Tonje Nøringset Bjordal

Tidlegare årgangar

Abonnentar på Norsknytt har høve til å bestille tidlegare årgangar til redusert pris. Porto og sendekostnader kjem i tillegg:

♦ Årgangane frå 1990 til 1992 kostar 50,- kroner per årgang.

♦ Årgangane frå 1993 til 2006 kostar 200,- kroner per årgang.

♦ Årgangene fra 2007 til 2017 koster 350,- kroner per årgang.

Innholdsliste for Norsknytt 1-2018

- 3 Leiar
- 4 Omtale: nye ungdomsbøker
- 7 Studieark til to ungdomsromaner
- 9 Apertium: slik lurar elevane deg!
- 10 Kva er djupnelæring? Opplegg med spørsmål til drøfting
- 21 Intro til opplegg om noveller
- 22 Novellekatalog A-Q (ordna etter forfattar)
- 26 Tre noveller med opplegg

NORSKnytt

Litteraturprega Norsknytt-nummer

Dette nummeret av Norsknytt er prega av litteraturstoff. Innleiingsvis presenterer vi nyare ungdomslitteratur, fordelt på passande trinn. Her er det mykje snadder å anbefale elevane! I tillegg har vi valt ut to populære verk som vi også har laga studieark til. Dette kan vere greitt å tilby elevar som treng litt støtte til oppfølging av lesinga, eventuelt for å kunne følgje opp ein heil klasse som les same bok.

Fagfornyinga kjem med mange store ord: djupnelæring, eller dybdelæring, er eitt av desse noko vage omgrepa som vi etter kvart skal kunne fylle med innhald. Fleire sider i dette nummeret er sett av til refleksjonsspørsmål i tilknytning til tradisjonelle litteraturopplegg i norsk. Korleis skal norskfaget sjå ut om vi skal gå endå djupare inn i enkelttema? Kva treng vi å ha med vidare uansett? Kva omgrep vil også framover vere gjennomgripande i faget? Det er norsklærarane som kjenner faget best, og det er norsklærarane som skal fylle ordet djupnelæring med eit rasjonelt innhald i praksis.

Noveller og korte tekstar står sentralt i norskfaget. Vi løftar fram ei novelle per trinn med tilhøyrande oppgåver i dette nummeret. Nokre av oppgåvene går også djupare inn i tematikken i teksten. I tillegg har vi laga ei fyldig oversikt over noveller vi meiner er fine å bruke på ungdomstrinnet. Vi tillet oss også å foreslå kva trinn novella passar best på. Mange av novellene kan vere fine å bruke i samband med andre fag. Her er det imidlertid stort sett samfunnsfag, KRLE og andre fagområde innan norsken som er aktuelle (men andre auge kan nok fort oppdage også andre fagkombinasjonar!).

Sist, men ikkje minst, har vi dette nummeret sitt einaste innspel om språk: Apertium. Dette er ein nettstad som elevane brukar for å få tekstane sine omsett til nynorsk. Vi åtvarer mot denne nettsida, då det blir rekna som juks på eksamen, samstundes som bruken kan vere vanskeleg å avdekke. Ungdommen blir visst berre meir og meir datakyndige.

Som alltid er redaksjonen interessert i alle former for innspel. Kontaktinformasjon finn du på motsett side.

DE BESTE BØKENE FRA 2017

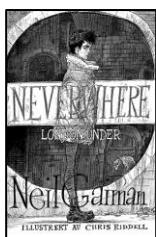

Hvilke godbiter slapp de norske forlagene fra seg i 2017? Norsknytt-redaksjonen har lest en rekke ungdomsbøker – og i tillegg saumfart anbefalinger fra bibliotekarer, bokanmeldere og litteraturjuryer. Bøkene som er omtalt på denne siden, kan passe ekstra godt for de yngste leserne på ungdomstrinnet.

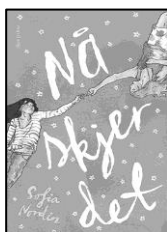
Endre Lund Eriksen: *Baksiden*

Katrines far har tilsynelatende kjempeflaks. Han kjøper en Stratos-sjokolade og vinner en tur forbi Stratos-færen, en privattur rundt månen. Men på baksiden av månen forsvinner romskipet. Senere begynner den antatt omkomne faren å kommunisere med Katrine. Denne thrilleren handler om terrorisme, hacking og overvåkning. Med slike temaer kan boka appellere spesielt til gutter. *Baksiden* ble nominert både til Uprisen og Bokhandlerprisen. Lydbokversjonen har tre forskjellige opplesere, alle glimrende.

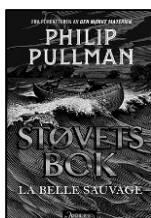
Neil Gaiman: *Neverwhere. London under*

Neil Gaiman er en av de store engelskspråklige ungdomsbokforfatterne. I 2017 kom han ut med både *Norrøne guder* og *Neverwhere* på norsk – begge kan anbefales til elever som liker å lese om det overnaturlige. Den praktfullt illustrerte *Neverwhere* bygger på en tv-serie Gaiman ikke var fornøyd med da han laget manuset til den. Handlingen? En ung skotsk forretningsmann støter på jenta Door fra Londons underverden. Til slutt blir han selv usynlig og reiser ned til underverdenen for å redde Door fra fiendene hennes.

Sofia Nordin: *Nå skjer det*

Hovedpersonen Stella vet at hun er populær, men hun er lei av rollen sin og de lite interessante samtaler om leppestifter og gitargutter. Stella merker at hun er blitt forelsket i bestevenninnen Sigrid, og dermed er det duket for grublerier og forsiktige forsøk på å utforske kjærligheten. Forlaget omtaler boka som en «sterk og nær historie om forelskelse, sorg, håp og svik – og om hvordan følelser som burde være enkle, ikke alltid er det». Boka er tilgjengelig også i svensk språkdrakt, på originalspråket.

Philip Pullman: *Støvets bok*

For et par tiår siden oppnådde Pullman braksuksess med fantasy-trilogien *Den mørke materien*. Nå vender Pullman tilbake med *Støvets bok*, som forteller forhistorien til *Den mørke materien*. Hovedpersonene denne gangen er Malcolm og Alice, to unge londonere som tar på seg å redde babyen Lyra og frakte henne til faren. Ferden begynner i en kano på Themsen, men utfordringene er mange – stigende havnivå bare ett av dem. Boka har mange lag, og den tar indirekte opp temaer som klimaendring, ulikhet og kriminalitet.

Ingelin Røssland: *Hevner*

Forlaget Mangschous Skumring-serie inneholder etter hvert mange titler som passer for spenningssøkende ungdomsskoleelever. Språkbruken er forholdsvis enkel, men ikke barnslig, og avsnittene er korte. Romanen *Hevner* ble nominert til Uprisen. Flere av de viktigste personene i boka har en litt trøblete bakgrunn. Handlingen skal ikke røpes her, men mobbing er et tema – og boktittelen er dekkende. Noe av det som gjør denne grøsseren god, er at miljøskildringene kan passe bra med norsk ungdomsliv anno 2017.

Jessica Schiefauer: *Guttene*

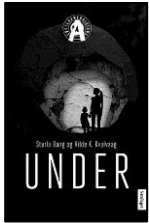
Seksuell utforskning, trakassering og magisk realisme er blant ingrediensene i denne ungdomsboka, som det ble laget spillefilm av i 2015. Den våren de tre venninnene Kim, Bella og Momo fyller 14 år, tilbringer de mye tid i et veksthus. Ved å drikke blomstersaften fra en av de eksotiske plantene, kan de tre forvandle seg til gutter og fri seg fra kjønnsrollene som de er vokst opp med. Ved å skifte kropp forstår de tre jentene enda bedre enn før hva det vil si å være jente og oppleve gutter som tar seg til rette.

DE BESTE BØKENE FRA 2017

Hvilke godbiter slapp de norske forlagene fra seg i 2017? Norsknytt-redaksjonen har lest en rekke ungdomsbøker og i tillegg saumfart anbefalinger fra bibliotekarer, bokanmeldere og litteraturjuryer. Bøkene som er omtalt på denne siden, kan passe for elever på både åttende, niende og tiende trinn.

Sturla Bang og Hilde K. Kvalvaag: *Under*

Barneheimsjenta Ela arbeider som alle andre jenter som slave i produksjonshallene i Zeijang-Volvo. I dette svensk-kinesiske framtidslandet styrer tyrannen Ingmor med jernhand. Dei som protesterer, risikerer å hamne på blodtappingsbenken og kan miste livet. Ei menneskeskapt miljøkatastrofe dannar noko av bakteppet for denne framtids-romanen, som byr på samfunnskritikk og etiske problemstillinger. Fantasifulle nyord gir lesaren litt ekstra å glede seg over. Boka er den første av tre om «Søsteranarkistane».

Liv Gulbrandsen: *Papirfly*

Faren til den 15 år gamle June dør brått, så bakteppet for boka er trist. Når moren foreslår at June skal skrive brev til dem som gjorde farens begravelse til noe å huske, tar June oppfordringen på en ganske original måte. Hele boka består av brev som June sender. Innholdet i brevene rommer mye absurd humor og mange minneverdige historier. På et litt dypere plan dreier boka seg om å takle sorg, om å skape mening ut av hendelser som virker forvirrende.

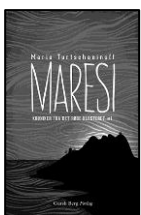
Alexander Løken: *De døde ser deg*

Mange unge lesere vil fra før av kjenne til Alexander Løken, for han er mannen bak de populære barnebøkene *Trollskallen*, *Ormeegget* og *Ulvehammeren*, som alle bygger på norsk folketro. *De døde ser deg* er Løkens første ungdomsroman, men også denne boka inneholder overnaturlige hendelser. Hovedpersonen Liv Wiik har rundet 16 år, er dødssyk og har kontakt med døde. Eieren av et Facebook-liknende nettsted er en gribb etter informasjon. Han vil overvåke andre og presser Liv til å hjelpe ham.

Tor Arve Røssland: *Dronen*

Thomas har fått en drone i julegave. Den bruker han til å filme, men når han gjør opptak av en arrangert bilulykke, vikler han seg inn i et kriminelt miljø. Den ene hendelsen tar den andre, og til slutt er Thomas langt unna å være den snille gutten som foreldrene innbiller seg at han er. Romanen viser hvordan en ung gutt som føler seg utenfor og truet, kan bli et stort problem for samfunnet. Både trusler og terrorisme er viktige temaer. Romanen inngår i Skumring-serien – letteste bøker for ungdomsskoleelever.

Maria Turtschaninoff: *Maresi*

Nonnene ved Det røde klosteret tar imot jenter som av ulike årsaker trenger beskyttelse og trygghet. Klosterets bibliotek blir favorittplassen til tenåringsjenta Maresi, og boka dreier seg blant annet om hvilken kraft kunnskap har. I starten av boka blir leseren kjent med klosterlivet. Dramatikken øker når et skip med menn klarer å trenge seg gjennom øyas magiske forsvarsverker. Kvinnene på øya må møte vold med list og klokskap. Denne finske fantasyromanen om død og æresdrap er blitt solgt til mange land.

Ingrid Ovedie Volden: *Hjertet er en knyttneve*

Oliver og Anine veksler på å ha fortellerstemmen i denne romanen. Oliver er en kul gutt med høy status i kameratgjengen. Dårlig liker han at moren har valgt å flytte hjemmefra, og mye bekymrer han seg over faren som mister gløden fullstendig. Langt unna skolen blir Oliver kjent med klassekameraten Anine, den tause jenta som for alt i verden ikke vil bli lagt merke til. Boka har et kjærlighetstema, men dreier seg også om livsmestring og psykisk helse. Humor finnes, og boka bør appellere like mye til gutter som til jenter.

DE BESTE BØKENE FRA 2017

Hvilke godbiter slapp de norske forlagene fra seg i 2017? Norsknytt-redaksjonen har lest en rekke ungdomsbøker og i tillegg saumfart anbefalinger fra bibliotekarer, bokanmeldere og litteraturjuryer. Bøkene som er omtalt på denne siden, kan passe ekstra godt for de eldste leserne på ungdomstrinnet.

Synnøve Sunn Løes: *MISS*

Den 16 år gamle Ea har droppet ut av skolen og er selverklært tjukkas. Foreldrene sender henne til psykiater for å takle vonde minner, men der møter hun en psykiater som er en svadaproducent av de helt store. Ea forsøker å hekle seg ut av problemene, men salget av kattebadedrakter og hundebikininier på internett tar ikke helt av. Boka, som har mye humor og mye alvor, ble tildelt Riksmålsforbundets barne- og ungdomspris 2017. Den usedvanlig rike språkføring var blant av juryens argumenter.

Lars Mæhle: *Den stille flokken*

Kriminalromanen *Den stille flokken* er marknadsført som voksenbok. Forfatteren set søkelyset på ein av dei mørkaste plettane i norsk historie: behandlinga av romanifolket gjennom 1900-talet. Handlinga tar til med at ein psykiatrisk pasient rømmer frå lukka avdeling. Dagen etter blir to systre funne drepne i skogen. Spora fører mellom anna til Svanviken arbeidskoloni på Nordmøre, der omstreifarfolket skulle lære å oppføre seg som fastbuande. Romanen er skriven på ein lett forståeleg måte, på nynorsk.

Bjørn Sortland: *Hver morgen dyppet min søster brystene ...*

Hva kan vi tenke oss at asylsøkere fra Syria har opplevd før de kommer til Norge? I denne romanen følger Bjørn Sortland en ung jente fra Aleppo på ferden nordover. Foreldrene og søsteren er blitt drept. Nabolaget der hun vokste opp, er gjennombombet. Den 17 år gamle Mariam velger å flykte fra hjemtraktene. Hun møter noen som hjelper, men også noen som ganske skamløst forsøker å utnytte henne.

Heidi Sævareid: *Bruddlinjer*

Hedda og broren Daniel har begge passert 18 år, avsluttet videregående og flyttet hjemmefra, men voksenlivet er ikke så lett å takle. Den blakke biologistudenten Hedda har skaffet seg en langt eldre kjæreste. I ferien er det likevel den jevngamle broren hun følger på temmelig alternative og hippieliknende festivaler i England og Spania. Tarotkort og okkulte ritualer er blant ingrediensene. Forholdet til broren er motoren i boka: Begge to leter etter identiteten sin. Gode sms-samtaler er et ekstra pluss.

Angie Thomas: *The hate U give*

Politivold er et kontroversielt tema, ikke minst i USA der mange afro-amerikanere føler seg forfulgt av en i hovedsak euro-amerikansk politistyrke. Hovedpersonen Starr Carter er 16 år og beveger seg mellom to verdener: det fattige svarte lokalmiljøet, der hun bor, og den finere privatskolen i forstaden, der hun tar utdanning. Når Starr ser at en ubevæpnet venn brutalt bli skutt og drept av politiet, må hun ta viktige og vanskelige valg. Hatkriminalitet og rasisme er viktige temaer i *The hate U give*, som også er gitt ut som lydbok.

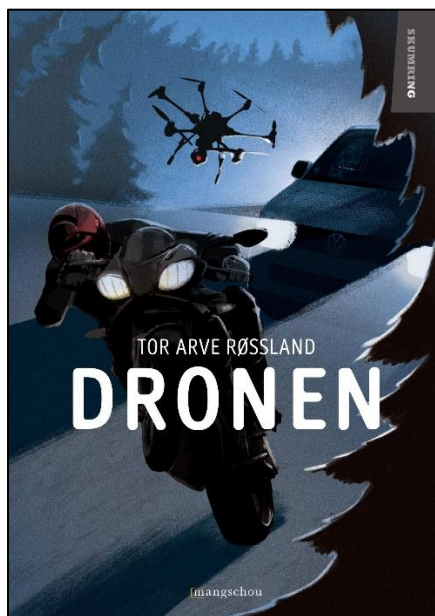

Nicola Yoon: *Sola er også en stjerne*

To skjebner krysses i New York. Den 17 år gamle Natasha lever utrygt i USA etter at faren har vedgått for politiet at han er ulovlig innvandrер fra Jamaica. Den jevngamle Daniel med asiatisk bakgrunn lurar på om han skal trosse foreldrenes planer om å begynne på et eliteuniversitet. De to forelsker seg ved første blikk, selv om de er aldri så ulike. Fortellerstemmen veksler på en fascinerende og svært virkningsfull måte mellom de ulike figurene i romanen.

UNGDOMSBOK

Studieark

Ungdomsromanen *Dronen*, utgitt i 2017, er skrevet av **Tor Arve Røssland**. Boka inngår i Skumring-serien, som Mangschou Forlag kaller «et lettest alternativ for ungdom. Intense, handlingsorienterte og korte fortellinger tilpasset ungdom som trenger lesetrening». Forfatteren har tidligere skrevet *Gamer* og *Snatch* i den samme serien, og han har hatt suksess med grøsserbøkene om Svarte-Mathilda (på nynorsk).

Hvem passer boka for? Romanen er rik på handling og reiser mange spørsmål om teknologi, fremmedfrykt, utenforskap og terrorisme. Terskelen er lav og taket høyt: Denne letteste boka bør kunne engasjere mange elever, og den kan også egne seg som høytlesningsbok. Innholdet berører høyreekstrem terrorisme, så diskusjoner i etterkant kan være lurt.

Førlesingsoppgaver

- Hva er en drone?
- Hva kan en drone brukes til?
- Skriv en kreativ tekst om droner.

Handlingsreferat

KAPITTEL 1–15 (s. 5–68)

Jeg-personen Thomas er 14 år, har nettopp flyttet til et nytt sted og er

venneløs. I jula får han en drone i gave. På den første flyturen filmer Thomas en motorsyklist på flukt fra politiet, men når politiet kommer på besøk og forteller om en dødsulykke, nekter Thomas for kjennskap til saken. På den nye skolen blir Thomas kjent med Erik, som også filmet flukten. Erik visste på forhånd hva som skulle skje, for Erik er venn med Pål, Albert og Terje, som har til hobby å skape bilulykker de kan filme. Filmene sprer de på sosiale medier. Thomas blir med på å filme en ny ulykke. Denne gangen blir mange skadet i en kjedekollisjon.

KAPITTEL 16–28 (s. 69–136)

Thomas begynner å lure på hva han egentlig er med på, når han får høre om alvorlige personskader. Hjemme hos Thomas beslaglegger politiet dronen, pc-en og mobilen, men Thomas krever dem tilbake med støtte fra foreldrene. Thomas kan data og hjelper de nye vennene med å skjule digitale spor. På en hyttetur med flere godt voksne venner blir han overbevist: «Vi må skremme utlendingene bort.»

KAPITTEL 29–38 (s. 137–68)

«Vennegjengen» blir en sovende terrorcelle med planer om å bombe bryllupet til en utlending, Malik. Thomas skal filme med dronen. Klassekameraten Erik angrer seg og varsler politiet, som får stanset angrepet. I avhøret spiller Thomas angrende synder, men han sier til seg selv at han skal fortsette kampen mot innvandrere når han settes fri.

Diskusjonsoppgaver

Oppgave 1. I kapittel 1 får Thomas vite at politiet har henlagt etterforskningen av et overfall mot ham. Hvordan preger overfallet og henleggelsen måten Thomas tenker på?

Oppgave 2. Hva synes du selv er god skikk og bruk når det gjelder bruk av droner med filmkamera?

Oppgave 3. Hva synes dere om at Thomas og vennene hans filmer kriminelle aktiviteter og sprer filmene via sosiale medier? I hvilke tilfeller synes

dere det kan være riktig å spre bilder av ulykker og kriminelle aktiviteter?

Oppgave 4. Synes du foreldrene til Thomas støtter og setter grenser for sønnen sin på en god måte? Hvorfor? Hvorfor ikke?

Oppgave 5. Hvordan kommer fremmedfrykt og innvandrerrhat fram gjennom romanfigurenes handlinger, replikker og tanker?

Oppgave 6. Hvorfor varsler Erik politiet om Thomas? Når er det riktig å varsle politiet om planer og påfunn som gode venner står bak, synes du?

Oppgave 7. Diskuter påstanden: «Romanen *Dronen* gjør oss klokere på hvordan terrorisme oppstår.»

Oppgave 8. Nedenfor ser du fem sitater som viser hvordan Thomas tenker og taler på ulike tidspunkter. Hvilke tre sitater synes du sier mest om Thomas? Hvorfor?

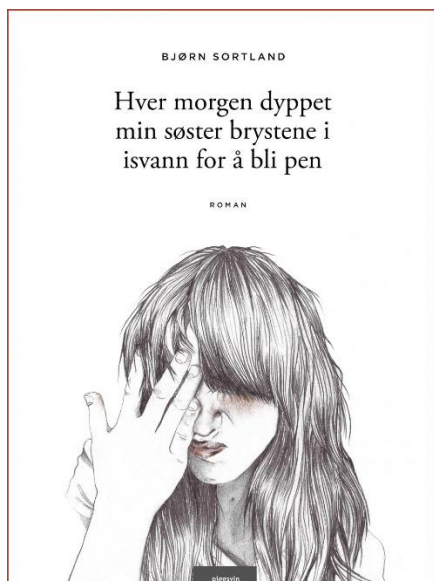
- A) «Hva faen er i veien med politiet?»
- B) «Jeg liker å dusje. Her kan ingen se at jeg gråter.»
- C) «Man skal koddde med kompisene sine.»
- D) «Føler meg som en konge. De kan ikke ta meg på noe.»
- E) «Tror de at snakking skal få meg tilbake til normalen?»

Oppgave 9. En grøsserroman er en roman som tar i bruk skrekkeffekter. Hva taler for å omtale *Dronen* som en grøsserroman, og hva taler imot?

Oppgave 10. Filmene *Napola* (2004) og *The Wave* (2008) forteller også om hvordan og hvorfor ungdom slutter seg til høyreekstreme bevegelser. Se minst én av filmene. Diskuter deretter hvordan filmen(e) likner og ikke likner på «Dronen».

UNGDOMSBOK

Studieark

Bjørn Sortlands ungdomsroman *Hver morgen dyppet min søster brystene i isvann for å bli pen* ble utgitt høsten 2017. Forfatteren bringer leseren til borgerkrigen i Syria. Ganske lykkelige dager i Homs i 2011 blir avløst av en usikker flyktningtilværelse med retning mot Norge.

Hvem passer boka for? Sidetallet nærmer seg to hundre, men kapitlene er mange og avsnittene korte, så boka kan passe også for elever som strever litt med å lese.

Hovedpersonen er en syrisk jente som vi følger fra hun er 14 til hun er 17. For gutter kan det hjelpe på motivasjonen å få vite at Sortland er forfatteren bak serien om Kunstdetektivene (*London-mysteriet*, *Istanbul-mysteriet*, osv.). Også denne romanen er en velskrevet spenningsbok, men med dystre omgivelser og ganske voksne problemstillinger. På tiende trinn bør den kunne passe for omtrent alle elever.

Elever som skal fordype seg i boka, står på grunn av skrivemåten overfor en krevende oppgave. Jeg-fortelleren beskriver en rekke hendelser og har mange interessante tanker. Vi håper og tror at diskusjonsoppgavene kan hjelpe elevene med å «åpne opp» ungdomsromanen.

Handlingsreferat

DEL I. KAPITTEL 1–32 (s. 5–67)

Året er 2011. Jeg-personen Mariam er 14 år, går på skole og flørter med den kjekke Nizar. Foreldrene, begge leger, hvisker om utrygge tider og bestemmer at familien skal flytte fra Homs til Aleppo. Der fortsetter handlingen, men årstallet er nå 2014, og den syriske borgerkrigen er på sitt verste. Kjæresten Nazir er blitt skutt gjennom hodet; storesøsteren Asil og foreldrene er blitt bombet i hjel. Mariam er alene om å ta vare på lillebroren Luka, som er syk. Når hun prøver å ordne med antibiotika, blir hun bedt om å ligge seg til det.

DEL II. KAPITTEL 33–48 (s. 69–106)

Etter sex-tilbudet bestemmer Mariam seg for å flykte fra Aleppo sammen med den tause broren. Mariam kler seg i burka for å unngå oppmerksomhet. De bruker penger som faren etterlot og reiser med smuglere til Tarsus i Tyrkia.

DEL III. KAPITTEL 49–65 (s. 107–145)

Daron, en godt voksen tyrker, blar opp penger og tar med seg Mariam og Luka til hjemmet og kona i Izmir. Der har han planlagt å gjøre Mariam gravid, sånn at han og kona kan få et barn å oppdra. På andre forsøk klarer Mariam å flykte, etter å ha slått Darons kone til blods.

DEL IV. KAPITTEL 66–80 (s. 148–175)

Mariam møter Krastio, en ung mann som vil hjelpe dem over grensen til Bulgaria. Søskenene må gjemme seg i fryseboksen bak i bilen, men der er det så kaldt at den syke lillebroren dør. Mariam får panikk og lager støy på galt tidspunkt, så bilen blir stoppet og Krastio arrestert.

DEL V/VI. KAP. 81–90 (s. 177–194)

Mariam sørger. Hun får hjelp av en prest til å flykte videre til Bulgarias hovedstad Sofia, og hun får følge av tre eldre damer på toget dit. Boka slutter når en av damene advarer henne mot Norge, som sender 18-åringer tilbake igjen til krigsområder. Det er uklart hva Mariam bestemmer seg for å gjøre.

Diskusjonsoppgaver

Oppgave 1. I kapittel 1 forklarer Mariam hvordan Nizar kan hjelpe henne: «Først og fremst munn-til-munn-metoden. Og så må du løsne litt på klærne mine, kanskje ta av meg litt.» Hva oppnår forfatteren med en slik åpning? Hvordan passer åpningskapitlet med resten av boka?

Oppgave 2. I kapittel 21 stiller Mariam sju retoriske spørsmål til pilotene som slipper bomber over Syria. Hvordan kan piloter forsvare å bombe uskyldige, forsvarsløse barn?

Oppgave 3. I kapittel 33 forteller Mariam: «Jeg er så redd for å glemme hvordan foreldrene mine var, hvordan ansiktene deres så ut. Jeg har ingen bilder lenger.» Hvis du bare fikk ta med deg fem ting, hva ville du tatt med deg hvis du selv skulle legge ut på flukt?

Oppgave 4. I kapittel 66 beskriver Mariam hvordan hun er blitt: «Jeg er fri og vestlig. Jeg er en løgner. Jeg er en tyv. Jeg er voldelig.» Hvorfor sier Mariam dette til seg selv? Hva kunne du ha sagt for å gi Mariam et bedre selvilde?

Oppgave 5. Hva gjør forfatteren for å sikre at leseren utvikler sympati med hovedpersonen i boka?

Oppgave 6. På bokomslaget blir det påstått at denne ungdomsromanen er «realistisk og hjerteskjærende». Hvordan kan du begrunne denne påstanden best mulig?

Oppgave 7. Baksideillustrasjonen ligner forsideillustrasjonen, men hånden, nesa og munnen er borte. Hvordan passer illustrasjonene med tittelen og innholdet i boka?

Oppgave 8. Hva er det som gjør boka god? Hvorfor bør flere lese den?

Apertium.org – slik lurar elevane deg

Har du opplevd at nokre av elevane dine plutsleg meistrar nynorsk på eit heilt anna nivå, gjerne med spor av konservativ nynorsk frå Sørvestlandet? Då kan det hende at elevane har vitja nettstaden apertium.org.

Dei fleste kjenner *Google Translate*, der ein kan få hjelp med å omsetje frå eit kjeldespråk til eit målspråk, men denne tenesta omfattar ikkje nynorsk. Då er *apertium.org* eit betre val for dei som vil ha hjelp i norskfaget, for på denne nettsida kan ein forvandle bokmålstekstar til nynorsktekstar. Ein limer ganske enkelt inn bokmålsteksten og får nynorskteksten i retur, heilt gratis.

Omsetjingsprogram er juks

Til eksamen både på grunnskulen og på vidaregåande blir bruk av omsetjingsprogram rekna som juks, og eleven mistar både standpunkt-karakteren og eksamenskarakteren dersom jukset blir oppdaga. Derfor er det viktig at nettet er stengt når elevane har viktige prøver.

Men eit stengt nett er ikkje nok: Brukar elevane sine eigne datamaskinar, kan dei på førehand lagre programmet på harddisken, eller dei kan ha det lagra på ein minnepinne. Det store spørsmålet er dette: Korleis kan ein oppdage at eleven har juksa etter at teksten er levert?

Konservativ og sørvestlandsk nynorsk

Heilt sikker på juks kan ein aldri vere, men det er fullt mogleg å byggje opp ei indisiekjede. Den nynorsken som *Apertium* produserer, har nemleg nokre særtrekk:

- Alle dei verba som normalt endar på -e i infinitiv, får i *Apertium* ending på -a, til dømes 'koma', 'jobba', 'møta', 'seia' og 'vera'.
- Tidsadverbet 'da' på bokmål blir til 'då' på nynorsk, og 'mens' blir til 'medan'.
- Verbet 'bli' på bokmål blir til 'verte' på nynorsk. På den same måten blir 'tar' til 'tek', 'begynner' til 'byrjar', 'gir' til 'gjev' og 'har gitt' til 'har gjeve'.
- Også andre konservative skrivemåtar kan få alarmklokkene til å ringe: Med *Apertium* blir 'egentlig' til 'eigenleg', 'advarsel' til 'åtvaring', 'derfor' til 'difor', 'mulighet' til 'høve' – og 'også' til 'øg'.

No er alle desse skrivemåtane lovlege, og for ein del rogalendingar og hordalendingar heilt naturlege val, men kombinasjonen av desse særtrekka

kan altså vere eit teikn på at eleven har nytta seg av *Apertium*. Før ein konfronterer eleven med mistankane, kan det likevel vere lurt å studere det som finst av feil i teksten, for også feiltypar kan vere avslørande.

Merkelege feil

Apertium er eit avansert program, der den plassen ordet har i setninga, avgjer korleis ordet blir omsett. Blir setningane for rare, kan ein jo prøve seg i elevrolla, skrive inn ei bokmåls-setning i *Apertium* – og sjå kva som skjer.

Her er nokre døme på at *Apertium* enno ikkje er perfekt:

- Uttrykket '**den** 18. juli 1936' blir til '**han** 18. juli 1936'.
- Setninga 'Det viste seg å **stemme**' blir til 'Det viste seg å **røysta**'.
- Setninga 'Ho ser riktig **beskjeden** ut' blir til 'Ho ser riktig **meldinga** ut'.
- Setninga 'Da kan det **vere lurt** å rope' blir til 'Då kan det **lurast** å rope'.
- Setninga 'Dei kjem frå **kvar sin kultur**' blir til 'Dei kjem frå **kvar kulturen sin**'.

Generelt kan det fort bli krøll med omsetjinga når det finst passivkonstruksjonar i teksten.

Frase for frase, ikkje ord for ord

Alle omsetjarar veit at dei ikkje kan omsetje ein tekst ord for ord. Ein må i det minste forsøke å omsetje teksten frase for frase, sidan rekkjefølgja til orda og setningsledda kan variere frå språk til språk. Så avansert er også *Apertium*. Uttrykket 'min mor' blir automatisk til 'mora mi', medan 'kvinnens alder' blir til 'alderen til kvinna'.

Ut frå dei andre orda i setninga, er det også slik at *Apertium* kan avgjere kva ordklasse eit ord høyrer til. Såleis blir ordet 'høy' uendra i setninga 'Det var mykje **høy** i låven'. men til '**høg**' i setninga 'Karakteren var anten **høg** eller låg'.

Kva skjer så når *Apertium* blir endå eit hakk betre? Allereie i dag presterer *Apertium* betre enn dei aller fleste nynorskelevar, omsetjinga åleine held som regel til karakteren fem. Får vi snart sjå at omsetjingsprogram blir tillatne til eksamen? Det finst dei som håper på det ...

Kva er egentleg djupnelæring?

Kva er skilnaden mellom fortidsskulen og framtidsskulen? Korleis kan omgrepet «djupnelæring» tolkast i praksis?

Professor Sten Ludvigsen og utvalet hans har gjort seg viktige tankar rundt dette. Konklusjonen til utvalet er at for å meistre utfordringar i framtida, treng elevar å lære å skape samanheng og velje ut sentral informasjon. Dei fleste kan nok stille seg bak dette. Likevel er det foreløpig på eit teoretisk nivå. Kva betyr djupnelæring for norskfaget i praksis? Kva omgrep er sentrale som verktøy for å skape samanheng innanfor fleire område i faget? Kva evne treng ein for å klare å velje ut sentral informasjon? Og spørsmåla vil knapt nokon ende ta.

På dei neste sidene følgjer nokre tradisjonelle opplegg og tema innanfor litteratur i norsk. Dette er tema som har vore innlemma i dei fleste læreverka i norsk, er aktuelle til munnleg eksamen på 10. trinn og som ein tradisjonelt har forventa at elevar i slutfasen av ungdomstrinnet kan noko om. Til kvart opplegg følgjer ei rute med spørsmål til diskusjon kring Korleis ein kan tolke omgrepet djupnelæring i samband med dei ulike temaa.

Litterære verkemiddel

Under følgjer ei oppstilling av litterære verkemiddel vi har bruk for når vi analyserer litteratur innanfor episk diktning som drama, roman og novelle.

Komposisjon	Dramatisk oppbygging: Eksposisjon – innføring Stigning – tilspissing Høgdepunkt Vendepunkt Løysing – rettferda vert oppfylt
Forteljar-haldning	Synsvinklar: Autoral – handlinga skildra frå forfattaren sin synsstad – anten er forfattaren allvitande, eller han veit ikkje meir enn personane i diktverket. Personal – forfattaren er identisk med ein av personane i diktverket. Framstillinga kan vere i Eg – form, eller i 3. person-form.
Stil	Sagastil – korte, knappe setningar Folkevisestil – ofte substantiv utan artikkel Skildrande stil – mykje bruk av adjektiv Refererande stil – handlingsreferat Replikkveksling – direkte tale Paratakse – korte, sideordna setningar etter kvarandre Hypotakse – utbreidd bruk av leddsetningar
Parallellisme	Handlingar, skildringar, uttrykk som kjem att på ulike stader i verket.
Oppattaking	Skal tene til å forsterke uttrykket. Døme: Danse, danse dokka mi
Kontrastar	Motsetnader, motsette situasjonar, handlingar motsette personar, motsette uttrykk, adjektiv
Tautologi	Nokolunde identiske ord blir sett ved sidan av kvarandre . Døme: rov og slit - visnar og døyr
Satire	Gjere narr av personen eller forhold, ofte politisk retta.
Motiv	Ytre forhold - hendingar og situasjonar som går inn i den ytre handlinga. Ein snakkar om hovudmotiv og sidemotiv. Motivet skal belyse temaet.
Tema	Det diktverket eigentleg handlar om. Orda si overførte betydning er viktig. Temaet er diktverket sin konnotasjon. Med konnotasjon meiner vi den førestellinga som orda samla framkallar. Temaet vil svært ofte vere det same som ideen, budskapet eller livshaldninga i diktverket.
Allusjon	Bilete som er kjende frå andre samanhengar. Døme: Han var ein Goliat. Å setje lyset si under ei skjepp. Han åt og drakk, var aldri glad.
Allegori	Likning – jamfør Jesu likningar.
Besjeling	Og/eller personifikasjon. Plantar, gjenstandar, naturkrefter eller abstrakte omgrep vert gjevne menneskelege eigenskapar. «Stormen brøler», «knoppene spring ut», «tida flyg»

Litterære verkemiddel

SPØRSMÅL TIL REFLEKSJON

- ✓ Kva for nokre av desse omgrepa er sentrale for å skape samanheng i norskfaget?
- ✓ Er det nokre av omgrepa som skal bort? I så fall kva for nokre?
- ✓ Kvifor treng ein desse omgrepa?
- ✓ Kva kan eller bør eventuelt endrast i denne oversikta for at ho skal imøtekome krava om djupnelæring?
- ✓ Skal andre omgrep inn?
- ✓ Skal ein halde fram med å bruke omgrepa på same måte?
- ✓ Skal elevar og/eller lærarar sjølv kunne velje kva omgrep som står sentralt?

Undervisningsopplegg 1

Tekst: «Anekdote til senking av arbeidsmoralen» av Henrich Bøll

Litterær analyse – novelle

Komposisjon	1) Eksposisjon- varer til første replikk. Miljø og personar vert presenterte 2) Konflikten- oppstår då turisten oppdagar at fiskaren har gjort berre ein tur den dagen . Turisten vil overtyde fiskaren om at han vil tene meir stort på å arbeide meir. 3) Konfliktmotsetningane – er uttrykte ved fiskaren sin stoiske ro og turisten sine ville fantasiar. 4) Høgdepunkt : Fiskaren kan sitje i sola i fred og ro 5) Turisten har ikkje lenger medynk med fiskaren. Rettferda er oppfylt. Balansen er oppretta.
Parallellar	Fattigslege klede – armudslege klede Ligg og halvsøv - sit og halvsøv Turisten byr på sigarett – fiskaren byr på sigarett
Oppattaking	Klikk, klikk, klikk, andre, tredje, fjerde. To – tre – fire gonger. De kunne – de ville kunne – de kunne kanskje
Paratakse	Sidestilte setningar om kva fiskaren kunne gjere
Samanlikning	Snøkvitt bærebrus, fattigslege klede
Besjeling	Fiendsleg klikking
Kontrastar	Dei to personane er store kontrastar. Det verkelege miljøet står i kontrast til fantasimiljøet
Motiv	1) Idyllen i hamna i godveret 2) Turisten og klikkinga (fotograferinga) hans 3) Frambydinga av sigarettar 4) Fantaseringa om framtida
Synsvinkel	Autoral forteljarhaldning
Stil	Reportasjestil i refereringa. Korte, knappe setningar i replikkane. Sidestilte setningar (paratakse). Parataksen framhevar intensiteten og iveren til turisten. Orda fossar ut av han.
Symbolbruk	Hamna – tryggleik, vern Havet - fridom Raud fiskarlue – fridom
Tema	Lukka i livet er ikkje avhengig av pengar
Tolking	Konklusjon

Undervisningsopplegg 1

Tekst: «Anekdote til senking av arbeidsmoralen» av Henrich Bøll

Litterær analyse – novelle

Arbeidsmåte:

- 1) Elev les novella høgt
- 2) Individuelt arbeid (sjå spørsmål)
- 3) Gå i grupper på 2-4 elevar. Bli samde om eit felles svar på spørsmåla.
- 4) Ein av gruppemedlemmene legg fram gruppesvaret i plenum. Eventuell diskusjon.

Spørsmål:

- a) Marker innleiing og avslutning på novella
- b) Kva meiner du novella egentleg handlar om?
- c) Kven av dei to personane har du mest sympati med? Grunngje svaret.
- d) Kva er dei usamde om?

SPØRSMÅL TIL REFLEKSJON

- ✓ **Kva kan slike analysar tilføre for eleven i ein større heilskap?**
- ✓ **Kva er overføringsverdien til andre, liknande oppgåver?**
- ✓ **Er arbeid med slike korte tekstar djupnelæring?**
- ✓ **Er det å lokalisere bruk av ulike verkemiddel i ein tekst djupnelæring?**
- ✓ **I så fall: kva er skilnaden på opplegg som det over, og opplegg i framtidsskulen?**
- ✓ **Kva kan eller bør endrast i dette opplegget for at det skal innfri krava om djupnelæring?**
- ✓ **Er høgtlesing verd å bruke tid på når ein skal drive djupnelæring?**
- ✓ **Er diskusjonar i grupper om slike korte tekstar meir formålstenleg enn individuelt arbeid?**
- ✓ **Dersom elevar jobbar med ulike tekstar eller tema, skal ein bruke tid på å dele med klassen det ein har jobba med og funne ut?**

Lyrikk og dikttolking

Når ein skal tolke og arbeide med dikt og lyrikk, har ein tradisjonelt brukt litt andre omgrep enn ved gjennomgang av roman, novelle og drama. Under ser du ein gjennomgang av desse tradisjonelle omgrepa.

Strofe	Avsnitt i diktet (ofte feilaktig blanda saman med vers)
Verselinje	Ei linje i strofa
Metrikk	Versemål, rim, rytme, strofedeling
Å skandere	Å gjere greie for versemål og rytme
Versemål	Jambe Troke Daktylos Anapest
Rim	Enderim Bokstavrim Utan rim Assonans: ord som skal rime ved hjelp av same vokal: Ljuge – trudde, glans - vang
Strofeinndeling	Fast oppbygging: alle strofer er like med omsyn til vers, verseføter, rim og rytme Rapsodisk: lausrive, utan samanheng i forma Fri rytme: utan verseføter
Symbol	Noko som står for noko anna. Vanlege symbol i lyrikken: havet, fjellvidda, sola, vinden, stjernene, skyene, fuglen, ørna, dua, treet, elvestraumen
Språklege bilete	Samanlikning: raud som blod, kvit som snø Metafor: utan som. Ein brukar bileta direkte; kjærasten min er ei rose, du er min eigen skatt.

SPØRSMÅL TIL REFLEKSJON

- ✓ Dikttolking blir ofte sett ein sær s tradisjonell aktivitet i norskfaget. Skal dikttolking framleis stå sentralt?
- ✓ Korleis skal ein eventuelt tolke dikt ut frå djupnelæringsprinsippet?
- ✓ Kva omgrep treng ein i samband med diktlesing? Kan vi bruke dei same omgrepa som før?
- ✓ Treng vi både eldre og nyare dikt, for å sjå utviklinga? Eller held det med eit kva som helst døme på dikt for å lære å meistre reiskapane ein treng?
- ✓ Kva kan eller bør eventuelt endrast i denne oversikta for at ho skal innfri krava om djupnelæring?

Undervisningsopplegg 2

Tekst: *Smeden og Bageren* av Johan Herman Wessel

Der var en liten by, i byen var en smed,
Som farlig var når han ble vred.
Han seg en fiende fikk; (dem kan man alltid få,
Jeg ingen har, det gå
Min leser likeså!)

Til uhell for dem begge to
De treffes i en kro.
De drakk (jeg selv i kro vil drikke;
For annet kommer jeg der ikke.
Anmerk dog, leser! dette:
Jeg immer går på de honette.)
Som sagt, de drakk,
Og etter mange skjellsord, hissig snakk,
Slår smeden fienden på planeten.
Så sterkt var dette slag,
At han så ikke dag
Og har ei siden set 'en.

Straks i arrest ble smeden satt
En feltskiær får den døde fatt
Og om en voldsom død attest hensender.
Den mordere forhøres og bekienner.
Hans håp var at han skulle hisset gå,
Og der forlatelse av sin motstander få.
Men hør nå løyer! nettop dagen,
Før dom skal gå i saken,
Fremtriner fire borgere
For dommeren, den mest veltalende
Ham så tiltalede:

«Velviseste!
Vi vet, på byens vel De alltid ser;
Men byens vel beror derpå,
At vi vår smed igjen må få.
Hans død oppvekker jo dog ei den døde!
Vi aldri får igjen så dugelig en mann.
For hans forbrytelse vi alt for grusomt bøter,
Om han ei hielpes kan.» –
«Betenk dog, kjære venn, der liv for liv må
bøtes!»
«Her bor en arm utlevet baker,
Som døden snart dessuten tager.

Vi har jo to, om man den eldste tok av dem?
Så ble jo liv for liv betalt»

«Ja,» sa dommeren, «det innfald var ei galt.
Jeg saken at oppsette nødes;
Ti i så viktig fald man må seg vel betenke.
Gid vår smed jeg livet kunne skjenke!
Farvel, godt folk! Jeg gjør alt hva jeg kan.» –
«Farvel, velvise mann!»

Han blader i sin lov omhyggelig;
Men finner intet der for seg,
Hvorved forbuden er, for smed at rette baker;
Han sin beslutning tager,
Og så avsier denne dom:
(Hvem, som vil høre den, han kom!)
«Vel er grovsmeden Jens
For all unnskyldning lens,
Og her for retten selv bekjente,
Han Anders Pedersen til evigheten sendte;
Men da i våres by én smed vi ikkun have,
Jeg måtte være rent av lave,
Ifall jeg ville se ham død.
Men her er to, som baker brød.

Ti kjenner jeg for rett:
Den eldste baker skal unngielde det,
Og for det skedde mord med liv for liv bør bøte,
Til velfortjente straff for seg
Og likesinnede til avsky og til skrekk.»

Den baker gråt gudsjammerlig,
Da man ham førte vekk.

Moral.
Beredt til døden alltid vær!
Den kommer når du minst den tenker nær.

SPØRSMÅL TIL REFLEKSJON

- ✓ Er dikt frå 1700-talet ein del av det elevane framleis skal arbeide med?
- ✓ Kva kan dette diktet tilføre?
- ✓ Kan kjennskap til og arbeid med slike tekstar bidra til at elevane betre forstår omgrep og samanhengar i faget?
- ✓ Kan arbeid med dette diktet bidra til at elevane forstår sin eigen læringsprosess?

Oppgaver til *Smeden og Bageren*

Metrikk

1. Kor mange strofer har diktet?
2. Kva kan du seie om utforminga av strofene?
3. Kva slags versemål har dei to første linjene?
4. «Vel er grovsmeden Jens for all undskyldning lens». Kva slags versemål er dette?
5. Kva skal dette omslaget i rytmen markere?
6. Kva slags rim har diktet? Gje døme.

Komposisjon

7. Du finn to historier i diktet. Gje eit handlingsreferat av begge.
8. Kva er høgdepunktet i den første historia?
9. Kva er høgdepunktet i den andre historia?
10. Kva er vendepunktet i den andre historia?

11. Sett opp skjema for komposisjon i begge historiene.

Innhald

12. Kva er det den uventa dommen i historia vert basert på?
13. Kva vil det seie å rette bakar for smed?
14. Kvifor verkar historie nr. 2 så usannsynleg?
15. Diktet er satirisk (gjer narr). På kva måte?
16. «Smeden og Bageren» passar som tittel på historie 2. Finn ein høveleg tittel til historie 1.
17. Kva meiner vi med uttrykket «justismord»?
18. Kvar publiserte Johan Herman Wessel dikta sine?
19. Kvifor tykte folk at dette diktet var så morosamt?
20. Sett opp 5 – 6 punkt om «Det Norske Selskap» i København.

SPØRSMÅL TIL REFLEKSJON

- ✓ **Får elevane brukt tidlegare kunnskap om att ved arbeid med eit dikt som dette?**
- ✓ **Kva kan eller bør eventuelt endrast (om noko) i dette opplegget for at det skal innfri krava om djupnelæring?**
- ✓ **Kor mange dikt bør ein ha tolka på ungdomstrinnet før ein har gått djupt nok inn i sjangeren?**
- ✓ **Kor mange dikt treng ein å tolke før ein har fått fagomgrep og metode inn under huda?**

Undervisningsopplegg 3

Analyse av roman – generelt

1. Innleiing	Presentasjon av miljø og personar Kort karakteristikk av romanen Plassering i tid. Kva slags type roman er dette?
2. Komposisjon	Oppbygging Tidsfaktor Ramma kring romanen
3. Tema	Kva for budskap har romanen? Kva er det romanen egentleg handlar om?
4. Motiv	Motivanalyse: Vis korleis dei enkelte motiva uttrykkjer og belyser temaet i romanen. Vis korleis motiva forklarar personane i boka. Døme på motiv: a) sosial ulikskap motsetningar. Analyser korleis hovudpersonen opplever ulike miljø b) Kvinna si sosiale stilling. Karakteriser dei enkeltekvinnene, kampen deira og resignasjonen. c) Mannssamfunnet. Skildre dette. d) Stigning og fall hjå hovudpersonen
Kunstnariske verkemiddel	a) Synsvinkel. Kva rolle spelar synsvinkelen? b) Parallellisme. Kva betydning har dette for oppbygginga? c) Replikkbuk. Korleis karakteriserer dette personane? d) Personane sine tankar. e) Andre verkemiddel: kontrastar, satire, besjeling.
Symbolikk	På kva måte er symbola med på kaste lys over temaet og skildre personane?
Skrivestil	Spesielle trekk ved måten forfattaren skriv på.
Kort samandrag	Konklusjon eller avrunding. Konklusjonen er den eigentlege tolkinga av romanen. Særdraga i boka vert nemnde og kort belyste. Til slutt kan ein nemne korleis temaet i romanen vart motteke i si samtid.

SPØRSMÅL TIL REFLEKSJON

- ✓ I kva grad er romanlesing og -tolking djupnelæring?
- ✓ Kor mange romanar bør ein lese i løpet av ungdomstrinnet?
- ✓ Bør romanane vere sjølvvalte, eller bør lærar velje?
- ✓ Bør romanane vere innanfor visse sjangrar?
- ✓ Bør elevane lese romanar frå ulike tidsepokar?
- ✓ Kor omfattande bør tolkingsarbeidet vere?
- ✓ Kor mange romanar treng ein å lese før ein har lært å bruke verktøya, metodane og omgrepa knytt til lesing av roman?

Undervisningsopplegg 4

Tekst: *Synnøve Solbakken* av Bjørnstjerne Bjørnson

Oppbygging (Komposisjon) 1. Vis korleis det er symmetri i boka ved å samanlikne kapitla. 2. I første kapittel ser ein Solbakken frå Granlien. Korleis har synsstadene skifta i siste kapittel? 3. Kva likskapar og skilnader finn du ved møtet mellom Torbjørn og Knut i kapittel 2 og kapittel 8? 4. Kva har skjedd med sinnet til Torbjørn i mellomtida? 5. Kva er det som gjer kap. 5 til det sentrale kapittelet i boka? 6. Korleis er spenningskurva i boka? 7. Kva er spenningsstoppene i boka?	Parallellar Kvar finn du desse parallellane; pryling, slagsmål? Tema Gjer greie for hovudtemaet i boka. Forteljinga i forteljinga Kvar finn du slike forteljingar? Forteljarhaldning (synsvinkel) Kvar står forteljaren i høve til hendingar og personar?	Menneskeskildring a) Still personane opp mot kvarandre. Vis korleis folka på Granlien og Solbakken er motsetningar. Kven av dei liknar kvarandre? b) Kva er det Torbjørn må kjempe mot før han kan få Synnøve? c) Kva rolle spelar Aslak for utviklinga i boka? d) Kva er det som bergar Torbjørn og får han inn på rett kurs? e) Kven er det som kjempar mot kvarandre i draumen til Synnøve? Kva trur du dette skal tyde? f) Med kva rett kan ein seie at Synnøve er litt av eit glansbilete?
Symbolikk Vegen er eit viktig symbol. Kva symboliserer han? Gjer greie for desse symbola: brannen, treet, elva, kransen	Bodskap Kva vil Bjørnson formidle med ein slik roman?	Eiga mening: Korleis likte du denne boka? Kvifor?

SPØRSMÅL TIL REFLEKSJON

- ✓ I kva grad skal vi framleis jobbe med romanar frå 1800-talet, som *Synnøve Solbakken*? Er bondeforteljingane også i framtida ein del av danninga i skulen?
- ✓ Bør delar av romantolkinga utgå? Kan elevane til dømes sjølv velje kva del av ei bok dei vil fordjupe seg i (til dømes komposisjon eller tematikk)?
- ✓ Kor delaktig skal læraren vere i prosessen med å tolke ein roman? Skal læraren berre administrere verktøya elevane treng for å fordjupe seg?

Undervisningsopplegg 4

Tekst: *Synnøve Solbakken* av Bjørnstjerne Bjørnson

Døme på gjennomgang av einskildkapittel i romanen

Kapittel 6: spørsmål:

1. Korleis ser mor til Synnøve på Torbjørn?
2. Kva bestemmer Synnøve seg for etter å ha snakka med Ingrid?
3. Forklar korleis Synnøve reagerer på brevet frå Torbjørn?
4. Synnøve har alltid vore lydig og bøygd seg for viljen til foreldra. Nemn eitt eller fleire døme der Synnøve viser at ho har vorte meir sjølvstendig.
5. Etter at Synnøve har snakka med Ingrid, er ho klar til å tilgje Torbjørn det han har gjort. Kvifor?
6. Etter at Synnøve har lese brevet, vert ho fortvila. Korleis let forfattaren oss skjøne det?
7. Prøv å forklare den draumen Synnøve har.
8. Prøv å forklare songen Synnøve syng.
9. Du har tidlegare høyrte dette om Ingrid: Ho syter for at Torbjørn og Synnøve vert vener att når dei har vorte uvener(kap.2) Ho får til møte mellom Torbjørn og Synnøve (kap.3). I kapittel 4 og 5 får vi høyre at Ingrid har med brev frå Torbjørn til Synnøve. Forklar kva oppgåve Ingrid har i denne romanen.
10. Kvifor vitjar mora Synnøve på sætra?

SPØRSMÅL TIL REFLEKSJON

- ✓ Er såpass grundig tolking av ein roman djupnelæring?
- ✓ Bør ein i djupnelæring heller gå djupare inn i enkeltdelar/kapittel av ein roman?
- ✓ Bør dette vere ein roman som klassen les felles, eller kan det vere ein sjølvvalt roman?
- ✓ Held det med utdrag frå romanar, eller bør elevane heller prioritere å lese heile romanar?
- ✓ Kva kan eller bør eventuelt endrast i dette opplegget for at det skal innfri krava om djupnelæring?
- ✓ Er kjennskap til litteraturhistorie generelt framleis viktig for å bli eit danna menneske i framtids-Noreg?

Noveller og oppgaver fordelt på trinn

Norsknytt vil i kommende numre løfte fram noen noveller som vi mener er gode å bruke på ungdomstrinnet. Noen av disse har meget lange tradisjoner i norskfaget, andre tekster er kanskje nyere og mer ukjente. Tekstene finnes ofte på nettet eller i de mange ulike læreverkene.

Opphavsretten hindrer oss dessverre i å trykke disse tekstene i *Norsknytt*.

I tillegg til enkle oppgaver til innhold, oppbygging og virkemidler i selve tekstene, følger også en rekke oppgaver som legger opp til et dyperegående arbeid tilknyttet temaet og budskap, spesielt i forbindelse med teksten om lille Amy. Her kan oppgavene brukes for å gjøre elevene oppmerksomme på klassemiljø og inkludering på alle trinn.

Novellekatalogen inneholder en enkel oversikt over en rekke noveller vi mener er gode å bruke på ungdomstrinnet. Her er det selvsagt store spenn, fra 8. trinn noe enkle tekster, til mer avanserte noveller som kan passe for 10. trinn og eventuelt svært modne lesere som ligger tilnærmet voksenivå. Ved siden av tittel på novellene står det anbefalt trinn og eventuelle andre fag utover norsk som kan profitere på innholdet i novellen.

8. trinn: *Ble du mobbet, lille Amy?*

En gripende tekst om mobbing som kan være en fin måte å starte 8. trinn på. Kanskje kjenner ikke elevene til novellesjangeren ennå, og sånn sett kan det være en fordel å vente med den til man har gjennomgått disse. Likevel kan teksten leses på starten for å gjøre nye klassekamerater oppmerksomme på hvor viktig det er å ta vare på hverandre i en ny hverdag. Noen av oppgavene, spesielt skriveoppgavene, kan nok være mer passende for 9. eller 10. trinn.

9. trinn: *Att döda ett barn* av Stig Dagerman

Denne opprinnelige svenske teksten er velkjent på ungdomstrinnet. Oppbyggingen er tydelig og følger en detaljert tidslinje. Den er også fin å bruke for å vise hvordan man kan bruke frampek og parallellfortelling i en novelle. Man kan nesten gå så langt som til å påstå at denne novellen er en del av dannelsesprosessen elever bør gjennomgå når de skal lære novellesjangeren!

10. trinn: *Karen* av Alexander Kielland

For 10. trinn har vi valgt nok en klassiker innenfor novellesjangeren. *Karen* er rik på både språklige og litterære virkemidler. Elever (og lærere) kan stadige oppdage nye detaljer ved denne teksten. For eksempel kan man oppleve stor mestring når man plutselig oppdager at navnevalgene kanskje ikke er tilfeldige. Kiellands finurlige novellekunst er verdt å bli introdusert for.

Novellekatalog for ungdomstrinnet

Forfatter	Novelle	Trinn	Fag	Stikkord
Aarø, Selma Lønning	<i>Fortvilet kreps '72 (Fortvilet kreps '72, 2005)</i>	9. trinn		Kjærlighet, kommunikasjon, følelser
Ahmethodzic, Bakir	<i>Blodspor (Pust ut, pust inn, 1999)</i>	8. trinn	Samfunnsfag	Frykt, ungdom, flukt, krig
Ambjørnsen, Ingvar	<i>En falkepleiers bekjennelser (Jesus står i porten, 1988)</i>	10. trinn	KRLE	Natur, barmhjertighet
Askildsen, Kjell	<i>Hjemkomsten (Heretter følger jeg deg helt hjem, 1953)</i>	10. trinn	KRLE	Seksualitet, lengsel, relasjoner
	<i>Mennesker på kafe (Thomas F's siste nedtegnelser til almenheten, 1983)</i>	9. trinn		Ensomhet, samhandling, savn
Bache-wiig, Anna	<i>Bootylicious (Wow, 2009)</i>	8. trinn		Kjærlighet, ungdom, relasjoner
Behn, Ari	<i>Alt blir som før (Talent for lykke, 2011)</i>	10. trinn	KRLE	Sorg, savn, endringer
Belsvik, Rune	<i>Eg står her og skal slå opp med ei jente (Kram snø, 1981)</i>	8. trinn		Forventninger, forutinntatthet, arroganse, anger
	<i>Skilnaden (Sirkushester og kaniner, 1985)</i>	8. trinn		Ensomhet, forelskelse, omsorg
Benni, Stefano	<i>Den magiske gitaren (Baren under havet, 2008)</i>	9. trinn		Musikk, empati, kommunikasjon
Berg, Line	<i>Om de hadde lagt håndflatene mot hverandre, hadde de passet sammen (Skrottene, 2012)</i>	9. trinn	KRLE	Sårbarhet, alder, kommunikasjon
Bjørnson, Bjørnstjerne	<i>Faderen (Små-stykke, 1860)</i>	9./10. trinn	KRLE	Livsløpet, egoisme, sjangerbrudd
Borgen, Johan	<i>Av en født forbryters dagbok (1954)</i>	10. trinn		Perspektiv, barndom, innsikt
	<i>Roger – 14 (Noveller i utvalg, 1936 – 1961)</i>	9. trinn	KRLE	Relasjoner, vennskap, oppbrudd
Breiteig, Bjarte	<i>Der nede sørger de ikke (kortfilm)</i>	8./9. trinn		Ensomhet, fellesskap

Novellekatalog for ungdomstrinnet

Forfatter	Novelle	Trinn	Fag	Stikkord
Breiteig, Bjarte	<i>Ung gutt i snø</i>	10. trinn		Medmenneskelighet, relasjoner
Bringsværd, Thor Åge	<i>Alle de vennlige mennesker (korfilm)</i>	9. trinn		Sosialisering, kultur, normer
	<i>Kontakt (Syvsoverskens dystre frokost, 1976)</i>	9. trinn		Kommunikasjon, forståelse
	<i>Matt 18.20 (Rundt solen i ring, 1967)</i>	9. trinn	KRLE	Religion, rasisme, forutinntatthet
Christensen, Lars Saabye	<i>Grisen (Oscar Wildes heis)</i>	10. trinn	KRLE, samfunnsfag	Toleranse, respekt, kulturkonflikt
	<i>Den misunnelige frisøren (lang)</i>	10. trinn		Fremmedgjøring, forpliktelser, endringer
Dagerman, Stig	<i>Att döda ett barn (1948)</i>	8./9. trinn		Tilfeldigheter, livet, tid
Dahl, Roald	<i>Vertinnen (Kiss kiss, 1959)</i>	9. trinn		Fasade, lidenskap, fare
Dahle, Gro	<i>Pass deg for ulven (Inflammasjon, 1995)</i>	10. trinn	KRLE	Tillit, frykt, forhåndsdomming
Eriksen, Helga Gunerius	<i>Ein annleis dag (Caps og andre noveller for ungdom, 1994)</i>	8. trinn	Samfunnsfag	Integrering, samfunn, historie,
Fjærestad, Ina Vedde	<i>Ble du mobbet, lille Amy?</i>	8. trinn	KRLE, klasse miljø	Mobbing, gruppepress, ungdom
Foldøy, Reidun Elise	<i>Den store dagen (Ein stad å møtest, 2008)</i>	10. trinn	KRLE	Forpliktelser, relasjoner
Fosse, Jon	<i>Caps (Caps og andre noveller for ungdom, 1994)</i>	8. trinn		Prinsipp, regler, rutiner, autoriteter
Glaser, Alice	<i>Det er ein tunnel i di framtid (Tider skal komme, 1968)</i>	10. trinn	Samfunnsfag: demografi	Framtida, befolkningsvekst,
Gorkij, Maksim	<i>Gartnaren (Fortellinger band 4 (1948)</i>	9. trinn	Historie	Russisk revolusjon, samfunnskritikk,
Grytten, Frode	<i>Ned til Oske (Popsongar, 2001)</i>	9. trinn		Omsorg, materialisme, verdier
	<i>Oktober (Langdistanse-svømmar, 1990)</i>	9. trinn		Frihet, pågangsmot
	<i>Oppe i treet (Popsongar, 2001)</i>	9. /10. trinn		Relasjoner
Haavardsholm, Espen	<i>Rødme (Noveller om ungdom, 2002)</i>	8. trinn		Kjærlighet, usikkerhet, identitet

Novellekatalog for ungdomstrinnet

Forfatter	Novelle	Trinn	Fag	Stikkord
Hamsun, Knut	<i>En høyst alminnelig flue</i>	9. trinn		Kjærlighet, relasjoner, nærhet
	<i>Ringene (fra Siesta 1897)</i>	10. trinn		Relasjoner, ekteskap, tilknytning
Haq, Iram	<i>Skylappjenta</i>	8. trinn	Samfunnsfag, KRLE	Kultur, integrering, kjærlighet, relasjoner
Helmsdal, Rakel	<i>Spedalsk (Elskar, elsker ikke, 2010)</i>	9. trinn	Samfunnsfag, historie	Skam, medfølelse, ensomhet, utstøting, sinne
Hemingway, Ernest	<i>Ventetiden (Samlede noveller, 1948)</i>	10. trinn		Sykdom, død, frihet, løgn, fantasi
Henmo, Sverre	<i>Hviskelek (Nesten som før, 2010)</i>	8. trinn		Ungdom, vennskap, fellesskap
Houm, Nicolai	<i>Skyt meg (Alle barn er laget av ild, 2009)</i>	10. trinn	Naturfag	Forventninger, energi, pågangsmot
Hovland, Ragnar	<i>Ei historie om ender på Vestlandet</i>	9. trinn		Samfunnets utvikling, press
	<i>Ein sykkel på havsens botn (Kjærlighet – noveller for ungdom, 1984)</i>	8. trinn		Oppmerksomhet, kjærlighet
Jensen, Eva	<i>On (Om drittsekkar på tre måtar, 2008)</i>	9. trinn	KRLE, samfunnsfag	Kjønnsroller, sladder, samhandling
Johnsen, Sara	<i>Elgkalven (Han vet om noe hun kan prøve, 2004)</i>	8. trinn	Naturfag, KRLE	Barmhjertighet, dyr, omsorg
Jonsson, Tor	<i>Liket (Nesler, 1952)</i>	9. trinn		Lokalsamfunn, bygdedyr, dømming
Juul, Pia	<i>Elly Bye (Ud og se, 2003)</i>	9. trinn	KRLE	Identitet, personlighet, klasseskille, kjønnsroller
Kielland, Alexander	<i>En middag (Novelletter, 1879)</i>	10. trinn		Fasade, generasjoner
	<i>Karen (To novelletter fra Danmark, 1882)</i>	9./10. trinn	Samfunnsfag	Ryktespredning, ydmykelse, selvmord
Khamis, Zabya	<i>Hjemkomsten (Den arabiske verden forteller, 1997)</i>	9. trinn	Samfunnsfag	Tilhørighet, kultur, identitet
Kinck, Hans E.	<i>Den nye kapellanen (Fra hav til hei, 1897)</i>	9. trinn	KRLE	Nysgjerrighet
	<i>Hvitsymre i utslått (Flaggermusvinger, 1895)</i>	10. trinn	Historie	Håp, lengsler, kjærlighet

Novellekatalog for ungdomstrinnet

Forfatter	Novelle	Trinn	Fag	Stikkord
Kleiva, Rønnaug	<i>Kven sin kropp er dette? (Caps og andre noveller, 1994)</i>	9. trinn	Samfunnsfag, KRLE	Endringer, selvstendighet, graviditet
Krossøy, Wenche	<i>Tørst (Nord-Norge forteller, 1977)</i>	10. trinn		Frigjøring, undertrykking
Langaas, Janne	<i>Stryk meg (MonolUNG, 2010)</i>	8./9. trinn		Kjærlighet, ungdom, veddemål
Lie, Jonas	<i>Andværs skarven</i>	9. trinn	KRLE	Sagn, offer, begjær, mot
Mjønes, Johan B.	<i>Bråte (11 i 11, 2011)</i>	8./9. trinn		Brann, skyldfølelse, påvirkning
Mutajev, Musa	<i>Soldaten som ikke skjønner (Kuntas skygge, 2007)</i>	9. trinn	Samfunnsfag, KRLE	Krig, barmhjertighet, samfunn, religion
Myren, Maja Røkenes	<i>Rolla (Novelleantologi av ungdom, 2006)</i>	9. trinn	KRLE	Tillit, selvstendighet, selvillit, homofili
Nedreaas, Torborg	<i>Kruttrøyk (Bak skapet står øksen, 1945)</i>	9. trinn	Historie	Krig, håp, forventning, skuffelse
Niemi, Mikael	<i>Duell i sal 17 (antologi 2011)</i>	9./10. trinn		Håp, pågangsmot, vold, omsorg, tillit
Obrestad, Tor	<i>Dagbok 26.april (Forsøk på å holde fast tida, 1993)</i>	9. trinn		Livets kontraster, idyll, uro, lykke, ulykke
Røssland, Ingelin	<i>666 (MOT, 2011)</i>	9. trinn	KRLE	Relasjoner, vennskap, ungdom, regler
Sem, Ingebjørg Dahl	<i>Flyktning i klassen (Trylleringen, 1990)</i>	8. trinn	Samfunnsfag, klasse miljø	Fordommer, dømming
Skram, Amalie	<i>Karens jul (1885)</i>	9./10. trinn	Samfunnsfag, norsk (dialektlære)	Klassesamfunn, brutalitet
Staalesen, Gunnar	<i>Liket på loftet (2013)</i>	8. trinn		Spennning, oppbygging, tilbakeblikk
Stien, Laila	<i>Besøk (Over elva, 2015)</i>	10. trinn	KRLE	Forhold, ensomhet, frykt
	<i>Skolegutt (Nyveien, 1979)</i>	9. trinn	Samfunnsfag, norsk (språk-historie)	Samisk kultur, minoriteter, språk, historie
Stigen, Terje	<i>Kisten (Glasskulen, 1963)</i>	10. trinn		Håp, framtid, skjebne, initiativ
Sveen, Karin	<i>Bundet til et tre i skogen (Døtre, 1980)</i>	9. trinn	Samfunnsfag, KRLE	Mobbing, vold, empati
Vik, Bjørg	<i>Kystlandskap (En gjenglemt petunia, 1985)</i>	9. trinn		Misunnelse, vennskap, kommunikasjon, anoreksi
Økland, Einar	<i>Black & Decker (Svart i det grønne, 1967)</i>	9. /10. trinn		Materialisme, ensomhet, brutalitet

Ble du mobbet, lille Amy?

Forfatter: Ina Vedde Fjærestad

Ble du mobbet, lille Amy?

Alt var en glede den første skoledagen. Vi var spente, ett skritt nærmere den voksne verden. Vi ble ropt opp, en etter en. Stolte foreldre stod og så på.

Hvor var du da, lille Amy?

Etter en uke kom det en ny jente, vi så henne nesten ikke. Vi måtte være snille mot henne, hun hadde ingen foreldre. Det er for sent å begynne etter en uke, du får ingen venner da.

Hva drev du med, lille Amy?

Årene gikk. Vi ble sterkere: Du ble svakere. Vi ble til gjenger som gikk sammen til skolen, og var hjemme hos hverandre etterpå.

Var du ikke ensom, lille Amy?

Jeg husker et selskap i 4. klasse. Alle var bedt, du også. Vi kledde oss opp i de peneste kjolene. Vi måtte le da du kom i din. Vi spiste kaker og lo, du smilte... Kanskje. Før vi skulle gå, ville vi leke en morsom lek.

Det var min idé, du ble valgt ut. Du fikk vasket håret i klissete cola. Vi lo, du gråt.

Kom det tårer, lille Amy?

Du var ikke så smart, hadde mange feil, julen kom og julen gikk. Men først skulle vi ha julespill på skolen. Josef, Maria og Jesus. Du var Jesus-barnet i krybben. Jeg var Maria. Vi kløp og klorte deg. Selv under forestillingen plaget vi deg. Du var Jesus-barnet det uskyldige.

Hva tenkte du da, lille Amy?

Jeg husker en dag. Vi skulle ta med gamle familieting og fortelle om dem i klassen. Jeg hadde med bestefars tresko. Du hadde en nydelig dukke. Den var av porselen med silkekjole og gullhår. Den var din oldemors. Den var for fin. Vi tok den og knuste hodet, vi badet den i søla. Reiv i klærne og klippet av håret. Vi ødela den helt, vi ødela en bit av deg.

Kan du tilgi, lille Amy?

Jeg husker en gang i 7. klasse, noen stjal jakka mi. Jeg så hvem det var, to gutter fra første. Jeg gråt, den var ny og innmari dyr. Jeg gikk nedover korridorene, egentlig var det vel time, men jeg gråt. Helt i enden traff jeg deg. Jeg hulket. Du kom bort til meg og spurte hva det var. Jeg fortalte deg gråtende alt, du trøstet meg med få ord. Jeg gråt inntil din magre kropp.

Hvorfor var du så snill, lille Amy?

Vi gikk inn i neste time, du litt etter meg, for jeg ville jo ikke at det skulle se ut som vi var sammen. Da skoledagen var slutt, tok vi deg. Alt det myke hadde jeg glemt. Vi klorte deg. Jeg beskyldte deg til og med for å ha tatt jakken min. Så jeg tok din, den var ikke like fin som min men det dugde.

Frøs du da, lille Amy?

Vi hadde om mobbing på skolen, var det nødvendig? Klassen vår var jo så god, godt miljø og i hvert fall ingen mobbing. Vi hadde prøver og du måtte hjelpe oss, vi lagde lapper som du måtte svare på, ellers.. Du gjorde som vi sa, det gjorde du alltid. Men så kom læreren og du ble tatt i juks, bare du. Du protesterte ikke, du fikk straffen, den straffen vi skulle hatt.. Det ble mange slike, vi røpet oss ikke, du tok imot vår straff.

Husker du da du var Jesus-barnet, lille Amy?

Vi hadde vinter også, den var vel verst for deg. Jeg husker vinteren i 7., den var litt spesiell, jeg var sur på alle, det gikk utover deg. Hele klassen var med, Vi tok tak i hodet ditt, ristet deg, rev av deg jakka. Hodet ble dynket i snøen mange ganger. Vi begravde deg i snøen og kjørte over deg med akebrett.

Så du noe, lille Amy?

En lærer kom og fant deg, sykehuset neste. Klassen måtte skrive brev til deg, der du lå. En av klassekameratene våre hadde besvimt av hodepine i sneen. Og vi var en god klasse, så god bedring-kort og konfekt

var en selvfølge. Men hva tenkte du da du så de skjulte truslene i brevene, og da du så at alle de beste sjokoladebitene var borte.

Hva tenkte du da, lille Amy?

Du kom på skolen igjen. Litt mer stille enn før, litt reddere enn før? Vi tok skolebøkene dine, du gjorde jo alltid lekser, så nå slapp vi det også. Karakterene dine sank vel?

Hva sa de hjemme da, lille Amy?

Det ble sommer, og klassen dro på utflukt til stranda. Du var så spinkel i din blå badedrakt. Vi svømte og spilte ball i det herlige vannet. Så vi tok deg... Igjen. Vi gjorde det for morroskyld. Du så altfor fredelig ut der du svømte. Vi hang oss på deg og holdt deg under vann. Du hostet og svelget vann.

Hvorfor skrek du ikke, lille Amy?

Du besvimte i vannet, vi dro deg i land etter håret. En lærer fikk liv i deg igjen. Stakkars liten, hun fikk kramper i vannet.

Drømte du, lille Amy?

Sommerferien kom, vi gledet oss. Du ble glemt i gleden. Du var vel glad da, gledet deg når vi gledet oss. Sommerferien skilte våre veier, sommerferien gleder stod for døren.

Hadde du det gøy, lille Amy?

Skolestart igjen, du var enda tynnere nå, enda blekere. Skoleåret åpnet nye blåmerker for deg. Vi banket deg opp første skoledag. Omtrent en gang i uka fikk du. Du ble holdt utenfor, aldri hadde du en venn. Vi stjal ting fra deg, det vi ville ha, det tok vi.

Hvordan hadde du det, lille Amy?

Inntil en dag i mai. Vi kom på skolen, vi så deg ikke. Læreren var blek, rektor kom inn i klasserommet - Hun druknet seg i natt. Klassen ble stille, samvittigheter mørknet. Ute var våren i full gang, snart sommer nå.

Du valgte en fin dag å dø på, lille Amy.

Oppgaver til *Ble du mobbet, lille Amy?*

1. Hva skjer i teksten? Skriv et kort handlingsreferat på maksimum fem setninger.

--

2. Hvem er Amy? Hvordan kan du beskrive personligheten hennes? Velg minst tre adjektiver som beskriver henne og forklar hvorfor du mener dette.

	Hvorfor og hvordan beskriver dette adjektivet Amy?
Adjektiv 1: _____	
Adjektiv 2: _____	
Adjektiv 3: _____	

OPPGAVE 3: Hvordan er teksten bygget opp? Tegn en tidslinje hvor du skriver inn de mest sentrale hendelsene i ruten under.

--

OPPGAVE 4: Hvorfor er dette en novelle? Finn minst tre sjangertrekk.

1. _____
2. _____
3. _____

OPPGAVE 5: Finner du sjangertrekk som peker i retning av andre sjangre enn novelle, også?

Hvilke sjangre? _____

OPPGAVE 6: Hvem er fortelleren i denne teksten? Hvorfor tror du forfatteren har valgt å legge

synsvinkelen slik? _____

OPPGAVE 7: Hva kunne Amy gjort for å komme seg ut av denne situasjonen?

OPPGAVE 8: Hva ville du anbefale en av dine klassekamerater å gjøre om dette skjedde i klassen din?

OPPGAVE 9: Studer bildet. Hvordan kan dette bildet være med på å vise budskapet i novellen?

OPPGAVE 10: Hvorfor har forfatteren skrevet en slik tekst, tror du?

OPPGAVE 11: Tenk deg at du er lille Amy og at du har det vanskelig. Skriv et dagbokinnlegg eller blogginnlegg der du er åpen og beskriver følelsene dine i denne situasjonen. Skriv minst tre avsnitt i skriveboken din.

OPPGAVE 12: Tenk deg at hendelsene foregikk på din skole. Hvilke tre episoder ville du byttet ut for at det skulle passe bedre til dagens virkelighet, eller til den virkeligheten du opplever rundt deg? Skriv og forklar i skriveboken din.

Fordypningsoppgaver og skriveoppgaver

OPPGAVE 1

Teksten om Amy handler om en veldig opplagt og fysisk type mobbing. I hvilken grad foregår mobbing på denne måten i dag også, mener du? Skriv en tekst der du drøfter eller reflekterer over hvordan mobbing kan ha utviklet seg i tråd med at vi har fått mer teknologi. Hva har endret seg?

OPPGAVE 2

Skriv din egen versjon av en person som er i en vanskelig situasjon, som Amy. Sett historien inn i en mer dagsaktuell kontekst. Du kan for eksempel tenke deg at episodene som skildres skjer i forbindelse med sosiale medier eller gjennom digitale plattformer i en eller annen form.

OPPGAVE 3

Jobb i grupper. Dramatiser en modernisert versjon av teksten om lille Amy. Bytt ut episodene preget av fysisk vold med mer indirekte, psykisk vold, eller plaging over internett og sosiale medier. Planlegg først i grupper på 3-4 elever, skriv et felles manus og fordel roller før dere begynner å øve inn dialogen. Husk at dere kan bytte på å være lille Amy og eventuelt andre biroller!

OPPGAVE 4

Skriv et leserinnlegg der du tar for deg mobbing og kommer med forslag til hva vi kan gjøre for å bekjempe fenomenet. Hvilke prosjekter kunne man satt i gang i nærmiljøet ditt eller på skolen din for å sveise folk sammen og hindre utestenging? Kom med konkrete eksempler.

OPPGAVE 5

Hvilken rolle spiller litteraturen for å forebygge mobbing og annen problematikk? Drøft hvordan litteratur, og eventuelt film, kan bidra til å åpne folks øyne. Trekk inn konkrete eksempler på verk, i tillegg til teksten om lille Amy, som du mener kan virke opplysende og engasjere enkeltpersoner til å ville ta vare på menneskene rundt seg.

OPPGAVE 6

Skriv et dikt om en situasjon liknende den Amy er i. Bruk rim eller skriv i ubunden form og bruk andre språklige virkemidler du kjenner til (besjeling, metafor, sammenlikning, kontrast). Skriv minst tre strofer.

Oppgaver til *Att döda ett barn*

Novellen er filmatisert og ligger på Youtube, både i en svart-hvitt-versjon fra 1953 og i en nyere fargeversjon fra 2003.

OPPGAVE 1: Lag en tidslinje som viser de parallelle historiene vi følger i teksten.

OPPGAVE 2: Hvilke eksempler finner du i teksten på at vi får vite akkurat hva som skal skje (frampek)? Skriv ned minst tre tilfeller av dette.

OPPGAVE 3: Tegn eller skriv inn de tre viktigste hendelsene i hendelsesforløpet for a) barnet b) mannen som kjører bilen og c) foreldrene til barnet

A)		
B)		
C)		

Oppgaver til *Att döda ett barn*

OPPGAVE 4: Hvor foregår handlingene? Hva får vi vite om det fysiske og det sosiale miljøet som omgir personene i novellen?

OPPGAVE 5: Hvordan er stemningen i teksten før alt går galt? Vis minst tre eksempler som bidrar til å gi deg dette inntrykket. Skriv enten inn enkeltsetninger, eller tegn scenen slik du forestiller deg den.

Eks. 1	Eks. 2	Eks. 3

OPPGAVE 6: Hva ønsker forfatteren å formidle med en slik tekst? Hva er budskapet?

OPPGAVE 7: Kommer du til å endre på noe ved din egen atferd i trafikken etter å ha lest denne novellen?

OPPGAVE 8: La deg inspirere av ett eller flere av bildene under og prøv å skrive din egen parallellhistorie. Det kan være lurt å velge personer som er ulike slik at det blir enkelt å skille dem fra hverandre. Marker overgangene mellom historiene ved å lage nytt avsnitt.

Oppgaver til *Karen*

1. Hva skjer i novellen? Skriv et kort handlingsreferat der du kun tar med den ytre handlingen.
2. Hvordan starter og slutter teksten? Hvilken sjanger kan dette minne om?
3. Hvem er Karen? Skildre hennes indre egenskaper ut fra det inntrykket du får av teksten.
4. Skildre Karens ytre egenskaper. Hvordan ser hun ut? Endrer hun seg i løpet av teksten?
5. Hvem er postføreren? Beskriv personligheten hans.
6. Hvilke ulike historier veksler det mellom i teksten? Hvem/hva følger vi?
7. Hvordan er stemninga i teksten?
8. Hvilken informasjon får vi om miljøet, både det sosiale og det fysiske?
9. Hvordan er været gjennom teksten? Hvorfor tror du Kielland har valgt å skildre været på denne måten?
10. Hvilke gjenstander blir nevnt i teksten? Hvilken rolle spiller disse?
11. Hvilke sjangertrekk for novelle finner du i teksten?
12. Hva skjer mellom reven og haren? Hvorfor har Kielland valgt å skildre akkurat en rev og en hare, tror du?
13. Hvordan er språket i teksten?
14. Hva kan være budskapet i denne novellen?
15. Kunne dette skjedd i dag? I så fall, er det noen detaljer som ville vært annerledes? Finn tre sider ved teksten du ville endret på om den skulle være mer realistisk for nåtiden.

Videre arbeid med *Karen*

OPPGAVE 1: KAREN

Tenk deg at du er Karen i situasjonene som skildres i teksten. Hva tenker du? Hvilke følelser preger de ulike hendelsene som oppstår? Skriv teksten fra Karens synsvinkel. Du kan godt tenke deg at du skriver dagbok, eller et personlig blogginnlegg, selv om novellen ble skrevet lenge før internettets tidsalder.

OPPGAVE 2: POSTFØREREN

Tenk deg at du er postførereren. Hvordan oppleves hendelsene sett fra hans synsvinkel? Skriv teksten ut fra postførerens perspektiv. Du kan skrive teksten som en fortelling, novelle, dagbokinnlegg eller blogginnlegg.

OPPGAVE 3: NATUREN SOM VIRKEMIDDEL

Kan du komme på en stressende hendelse du har opplevd i livet ditt, eller som noen du kjenner har opplevd? Prøv å skildre denne hendelsen uten å si akkurat hva du tenkte og følte på det aktuelle tidspunktet. Bruk et værphenomen eller naturen som en parallell for å få fram det dramatiske eller stressende i situasjonen.

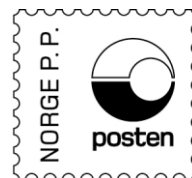
OPPGAVE 4: SLADDER OG RYKTESPREDNING

Skriv et leserinnlegg til lokalavisa *Krarup tidende* der du argumenterer for at folk skal slutte å sladre og spre rykter om hverandre. Bruk eksempler på typisk folkesnakk som kan forekomme og drøft mulige og sannsynlige konsekvenser dette kan få for menneskene som er involvert og for lokalsamfunnet.

OPPGAVE 5: DYR SOM VIRKEMIDDEL

Skriv en tekst om en person som er midt oppi en vanskelig situasjon. Skriv parallelt en tekst om ett eller flere dyr som kjemper for livet. Bruk reven og haren i *Karen* som inspirasjon. Prøv å få parallellhistorien om dyrene til å understreke det du vil ha fram av indre konflikt hos hovedpersonen i teksten.

B-økonomi

NORSKnytt

Norsknytt nummer 1-2018

Returadresse:
Norsknytt
Postboks 303
7601 LEVANGER

Sitat frå Johan Herman Wessel:

1742 - 1785

*Han aad og drak, var aldrig glad
Hans Støvlehæle gik han skieve.
Han ingen Ting bestille gad.
Tilslidst han gad ei heller leve.*